

„Action française“.

Sada je u Francuskoj živo pitanje¹ oko »Action française«.

I. Položaj.

U kolovozu je g. 1926. jedna skupina mladih političara oko »Action française« upitala kardinala Andrieua u Bordeauxu, da li smije i dalje sudjelovati u toj političkoj organizaciji, kojoj je na čelu ateista Maurras.² Uz to i glasilo te organizacije znade zastupati nekatolička, dakle neispravna načela. Na taj upit kardinal je 25. 8. odgovorio sasvim odrešito: »Ne smijete!« Odmah se tom odgovoru pridružio i sam sv. Otac papa, te je »Osservatore romano« donio 5. 9. pismo, koje je papa upravo spomenutom kardinalu. Kardinal se javno papi zahvalio pismom 24. 9. Slijedećeg je dana papa progovorio o stvari i francuskim trećorječima hodočasnici, upozorivši ih, kako nekoje novine krivo tumače njegove riječi i želi neka bi ponovno čitali njegovo pismo; potužio se je, što vele da papa tobože nije dobro informiran i da bi trebalo od pape slabo informirana apelirati na dobro informiranog. O istoj stvari Pijo XI. ponovno je progovorio i osudio »Action française« i to u samom konsistoriju 20. 12.

Kardinal je Gasparri 2. X. u ime papino upravio pismo generalnom tajniku katoličkih studenata oko »A. fr.« Jurju Calzantu. Tu mu on obrazlaže, kako je papa morao progovoriti i osuditi »zablude u stvarima vjere i čudoređa«. I pariški je kardinal Dubois nastupio u svom glasilu »Semaine religieuse de Paris« 9. X. i osudio »krivu i pogibeljnu nauku« kao i papa i to promišljeno i opravdano (réfléchie et motivé), te pozivlje mlade ljude, neka i oni zapuste naučni sustav, koji je protivan katoličkoj nauci. Ovoj su se osudi pridružili i drugi biskupi Francuske.

Što su na to odgovorili vode »Action française«?

U »Action française«, tom glasilu istoimene organizacije, odmah se odazvao 1. 9. Robert Havard de La Montagne. On je nastupio protiv kardinala Andrieua: Napadaju na nas kako nekoć Isusovce i »Univers« L. Veillota; samo su Maurrasa mogli osuditi, ali ni on nije širio svoje bezvjerstvo; kardinal regbi ne poznaje Maurrasa; naše glasilo

¹ Preporučamo o pitanju ove spise: Études 20. 1. i 5. 2 1927.; La Croix 28. 1. (gdje je pismo g. Plessis a de Grénédan); G. Vialatoux, Kat. nauka i Maurrasova škola; La Croix 10. 2. (gdje je pismo belgijskih biskupa); La Documentation catholique 23. 10. 1926.; 30. 10. 26; 15. 1. 27; J. Boulier S. J., L'Église et l'Action française (Paris, Spes).

² Oni su upitali: »Pouvons-nous suivre, en toute sûreté de conscience, l'enseignement donné dans leur Institut et dans leurs diverses publications par les dirigeants de l'Action française?«

širi načela naše organizacije, ne djela Maurrasova; liberalni katolici pokazuju svoje simpatije prema »Briandu«, ali su protivnici Maurrasu; »Action française« nije nikome otela vjeru, dapače je mnoge privukla k Bogu. — Slijedećeg se dana javio u istom glasilu i sam Maurras. I on veli, da su mogli osuditi samu njegove knjige, a ipak su osudili sve upravitelje kod »Action française«; sam papa Pijo X. pustio je ovu organizaciju u miru (acte favorable), mnogi su kardinali, biskupi, redovnici i teolozi izrazivali svoje simpatije prema ovoj organizaciji. — No i 3. IX. javi se G. Larpent u istom glasilu pod naslovom »Que veut-on?«. Tu cijelu stvar pisac hoće da pripiše »lijevici«; jedini je grijeh kod »Action française« monarhija; nedostojnim klevetama pošlo je za rukom da se eto kardinal i crkvene vlasti prevarile; političari i briandiste su se združili; porušenje »A. F.« je pobjeda crkvenih neprijatelja. — I upravitelji su organizacije »A. F.« 8. IX. upraveli kardinalu Andrieu pismo. U njemu vele: Mi smo povrijeđeni u našoj kršćanskoj časti; mi sve vjerujemo što vjeruje Crkva; mi smo se združili s ateistima isključivo na političkom polju, a oni poštivaju Crkvu; »Action française« nauka se organizacije nalazi u dnevniku, govorima, tečajevima i konferencijama, a ta nauka poštiva Crkvu, njezine dogme i hijerarhiju; kvalifikacijama teolozi su izgradili filozofsku i moralnu nauku; mi smo jedino u tome krivi, što imamo uspjeha u politici i to je zlo u očima zavidnika, a to su katolički demokrate; moderniste nam ne mogu da zaborave, što smo se protiv njih borili na strani Pija X., te hoće da nam se osvete. Ovu su izjavu potpisali Leon Daudet, G. Larpent, P. Lecoœur i još druga šestorica.

»Action fr.« 23. XI. održala je svoj kongres. Tu je pukovnik Bernard de Vasins izjavio: Naša je organizacija utemeljena u političku svrhu, pa ona nema ni filozofskog sustava ni nauke druge do političke; ispovijeda hereditarnu, tradicionalnu, antiparlamentarnu, decentralističku monarhiju, te integralni nacionalizam. Na istom je kongresu izjavio admiral Schwerer: Action fr. nije religiozno udruženje, vjernici su dobri katolici, kada se pokoravaju papi i ipak svoje političke direktive poprime od druguda i ne iz Vatikana.

Liberalci međutim, pa inovjerci, socijaliste, osobito loža ne ostadoše da sve to pasivno gledaju. Oni su brzo osjetili, da im se sada pruža dobra zgodna, te mogu u mutnu loviti. Pomogoše, da se mirni pogled katolika zamuti i izvrgne. Tome su dakako nemalo krivi i nekoji »vode«, kod kojih je patriotizam najvažniji faktor i kojim oni sve prosuduju. Tako je uza sve izjave o posluhu ipak došlo do konačnog odgovora papi: Non possumus! Ovako je 24. XII. »Action française« odgovorila na papiru riječ u konsistoriju (20. XII.).

Uzalud su biskupi mirili. Uzalud je i kardinal Charost, nadbiskup u Rennesu, pozvao katolike na posluh. On im je kazao u svom pastirskom pismu: »Prva je dužnost katolika u »A. F.« da priznada načelnu pogibelj, kako je to papa označio; prema tome ne valja kazati,

e se »A. F.« nalazi samo na terenu činjenica i da nema filozofske nauke; ta pravedni, poželjni, dozvoljeni nacionalni interes nije isti za vjernike i nevjernike (pozitiviste); agnostik zabacuje Isusa Krista i ne gleda Crkvu nego izvana i loše tumači zašto ona stvara poredak; ne smije se kazati, da je papa izdao zabranu podi uplivom politike ili nacionalističkog neprijateljstva; papa naime odobrava nacionalne težnje u granicama pravednosti; tu je najbolje, ako se osnuje naučno udruženje, koje će zabaciti agnosticizam i gojiti bratsku ljubav i praksu, kako nas to Krist uči; mladi katolici neka stupe u diocezanske organizacije; priznajemo zasluge, koje je Maurras iskazao domovini i Crkvi; isto priznajemo i moćnoj poturevolucionarnoj akciji organizacije »A. F.«; protivnici ove organizacije neka ne zlorabe časovito oslabljenje katoličkih sila«.

Sv. je Stolica napokon 29. XII. dekretom sv. Oficija osudila nekoja djela Maurrasa i dnevnik »Action française«. I sam je Pijo XI. 5. I. 1927. upravo javno pismo, u kome cijeni njegovu kooperaciju u ovom pitanju. Tu veli i to da je dekret sv. Oficija porušio legendu o Piju X. (po kojoj bi taj papa bio sklon organizaciji »Action française«), jer je on sasvim antimodernist te ne bi mogao a da ne osudi politički modernizam; žalosno su se sada otkrile misli upravitelja organizacije »A. F.«; papa je morao pojedince ražalostiti, da spasi njihove duše.

Iza svega toga su nekoje gospode iz aristokratskih krugova zamolile pariskog kardinala Duboisa, neka bi se poništila odluka, kojom je »Action française« zabranjena. Tim je gospodama kardinal odgovorio i list je donijela »La Croix« 12. II. On ih upozoruje, kako je cijelo ovo pitanje izvrnuto, pa im otvoreno kaže: Ne plašite se, da izdajete interese Francuske, kada slijedite svetu Crkvu.

Sve je to uzalud bilo. Još je uvijek stanje napeto.

Zadimo malo dublje u ovaj spor ili pitanje.

2. Kriva načela.

U Louvainu izlazi časopis mladih katolika »Cahiers de la Jeunesse catholique«. On je otvorio javnu anketu o pitanju: »Charles Maurras, maître de la jeunesse catholique?« Kod nje su sudjelovali ministri, sveučilišni profesori, teolozi, brojni intelektualci, pa je cijela anketa objelodanjena kao posebna knjiga (Editions des études religieuses, Liège). Tu preko 60 pisaca osuđuje Maurrasa. Što je Maurras? Bezvjerac, ateista i to on sam iskreno priznaje. Je li filozof? On je agnostik. Što je u socijologiji, povijesti? On je tu pozitivista, determinista Comtove škole. Uopće zagovara osuđeni integralni nacionalizam, koji su u prošlom vijeku zagovarali u Njemačkoj Droysen i Treitschke; pristaje uz načelo »realizacije pomoću svih sredstava«; on upotrebljuje vjeru i Crkvu u korist svojih ideja. P. Trinon O. P. veli, da mladež, zadojena Maurrasovim idejama, prezire trajnu, tihi vjersku akciju. Maurrasu je ideal rimska poganska država, kakova je bila prije ra-

stave civilne od vjerske vlasti; njemu je narod neko božanstvo i jedini izvor vlasti. O papi piše: »Jedan samo čovjek, papa, može si dozvoliti, u ime Božje, sve zablude mišljenja i ponašanja«. Zašto? Jer je »nepogriješivost baština svake konstituirane vlasti, bila ona u Stambulu ili Londonu«. Takovo poimanje vidi u crkvenoj vlasti samo relativnu i vremenitu vlast. Louvainski profesor Noel kaže, da se naša katolička načela nikako ne slažu s Maurrasom. P. Levier piše, da Maurrasov agnosticizam dovodi u internacionalom pravu do amoralizma i u politici do obožavanja (poganskog poimanja) brutalne sile. Douterlungne bilježi, da Maurrasova načela odvođe mladež od prave akcije socijalne, biva od dodira s pukom, pa nije čudo što se uistinu mladi ljudi iz »Action française« daleko drže od svake katoličke organizacije i katoličke socijalne akcije. P. Charles S. J. tvrdi, da je Maurras više škodio katoličkoj stvari nego li Nietzsche i Anatole France. Maurras u povjesti ne vidi milost i vrhunaravno djelovanje kršćanstva. Uopće Maurrasov racionalizam isključuje Boga kao stvoritelja i spasitelja; hvali protestantizam kao »djelo Božje«.

Maurras je napisao odmah iza papine osude, kako ga je iznenadila ta osuda. No zgodno primjećuje Rene Gillouin u »Semaine litteraire« 30. X. 1926.: Maurras bi se više morao začuditi, što papa nije prije progovorio.

No reći će tko: Pa zašto nije papa osudio samo Maurrasa, samo nekoje vođe organizacije »Action française?«

Pijo XI. je osudio upravitelje spomenute organizacije stoga, jer organ te organizacije, pa spisi ne nose ime Maurrasovo, kada nešto sadrže, što je neispravno ili vjerska zabluda. Za »nauku« ove organizacije odgovorni su svi upravitelji. Uz to je Maurras vrlo darovit; on je duša svega pokreta; on je glavni vođa, pa je stoga to najodlučnije u ovom pitanju. Nekoć su i Comte i Renan imali svoje pokrete, pa kada je Crkva osudila te pokrete, imala je pred očima njihove glavne pokretače.

Uzalud je pisao Leon Daudet kardinalu u Bordeauxu, da se »Action française« kreće isključivo na političkom polju. To je neistinito, jer je nemoguće. Ta politika realna zasijeca i te kako u filozofska i moralna, vjerska i vjersko-socijalna načela i pitanja. Stoga tko god veli da se u politici ne osvrće na vjeru i njezina čudoredna načela, taj zagovara amoralna i areligiozna načela, a to je po katoličkom Kristovom moralu nedozvoljeno. »Tko nije sa mnom, taj je protiv mene, i tko ne sabira sa mnom, prosipa« (Mat. 12, 30) kaže Krist. On isti veli: »Nitko ne može služiti dva gospodara« (Mat. 6, 24).

Zgodno opažaju »Dossiers de l'Action populaire« 15. XII. 1926.: Katoličkom se čudoredu protivi: 1. ako zabacimo moral u stvarima politike u ime nacionalnog interesa, posebice kada taj interes proglašimo vrhovnim načelom u odlukama i primjenama; 2. kada ne priznadem pravednost u međunarodnim odnosima, nego velimo, da je svaki

narod apsolutno suveren i da sam sebi o svemu sudi i odlučuje; 3. ako nacionalni interes proglasimo prvim i zadnjim dobrom svega, pa ne priznamo socijalnu pravednost u korist svih dijelova naroda; 4. ako ne priznamo pravednu revendikaciju osobne savjesti, nego se tome protivimo u ime nacionalne tradicije i tu tradiciju prihvaćamo kao konačni i nepromjenljivi zakon. Eto to su bitni elementi organizacije »Action française«.

Vode u »Action fr.« borili su se protiv laičkih zakona. No oni vođe, koji se inače smatraju dobrim katolicima, borili su se iz motiva čisto ljudskih, pa je kod njih ta borba samo oblik umjerenog lajizma (Études 1926., 5 okt.).

Pijo je XI. sve to označio kao »obnovu poganstva i naturalizma«.

Tu ne pomaže drugo, niti papa što drugo traži od vođa u »Action française«, nego da zabace ta svoja kriva načela. To moraju da učine, ako hoće da budu katolici.

Još jedan prigovor, koji dolazi iz krugova mladih ljudi. Oni vele: Mi slijedimo Maurrasa samo u dozvoljenim stvarima; mi se ne istovjetujemo s njegovim protukršćanskim načelima.

Tu je pitanje, kada smiju katolici skupa raditi s poganima. To smiju uz dva uvjeta: 1. Ti pogani (kršteni ili ne) moraju biti »dobri« pogani, t. j. u neuklonjivo dobroj vjeri i neuklonivom neznanju; 2. katolici mogu s njima sudjelovati u zajedničkoj akciji, ali uistinu katoličkoj akciji, t. j. da je ta akcija poštena, dobra u svakom pogledu, pristojna, razborita, umjerena, bez mržnje, plemenita, otvorena svemu što je lijepo, istinito i dobro. Ali šef u »Action française« Maurras nema tih dvaju uvjeta; naprotiv, on niječe našu katoličku vjeru i vrijeda Krista Boga. Dakle je papa to morao osuditi.

Sve nam ovo pokazuje kako katolici moraju osebi raditi u javnosti, i ne miješati se s nekatolicima u javnom radu. Upravo nam ova osuda pokazuje, kako lako popustimo i u načelima i primjeni istih, sve za volju ili i nehotice pod uplivom nekatolika. Katolici treba da imaju samo katoličke vođe, koji su katoličkom vjerom prožeti i po njoj žive.¹

¹ Nekatolički vođe mogu katkada u nečemu da se i prilagode nekim katoličkim praksama. Ali u bitnim i nužnim stvarima nekatolik ostaje vazda nekatolik, pa bio on i kršten. »Civiltà cattolica« primjećuje u br. 19. 2. 1927., da bi možda bilo došlo i u Italiji do sličnog položaja (i dosljedno do slične osude), kada se »Katolička akcija« ne bi bila održala neovisnom od političkih stranaka, pa i od onih, koje poštuju vjeru, t. j. i od Partito popolare. Iz toga ne slijedi, da katoličke političke stranke nijesu potrebne. Jesu i te kako. Ali politička stranka nije religiozna organizacija pa prima i lošije članove; uz to njezine pogriješke lako zavedu i katoličku akciju ili drže daleko katolike, koji ne pristaju uz dotičnu stranku. Dakle interes vjere traži, da se kat. akcija ne spaja s političkom strankom. U tom pogledu počinje i u Njemačkoj da se mijenja.

3. Papino stanovište.

U papinim osudama valja razlikovati tri stvari. One pokazuju: 1. što je dozvoljeno, 2. što je pohvalno, 3. što je štetno ili pogibeljno po vjeru i duh katoličke vjere.

1. Sv. Otac izričito naglasuje, da je dozvoljeno zagovarati ili republiku ili monarhiju u granicama pravednosti, jer svaki oblik vladavine može biti dobar u stalnim socijalnim prilikama. Dakle papa se ne upušta u pitanje monarhije niti je osuđuje u programu »Action française«. Francuzi mogu raspravljati o monarhiji, ali je ne smiju nikome nametnuti u ime Crkve. Ljudi oko spomenute organizacije misle, da će s monarhijom u Francuskoj teći samo med i mlijeko, a zaboravljaju, da je upravo monarhija uz pokvarenost plemstva, te širenje regalizma i ateizma otrovala bila narod i pripravila put velikoj revoluciji. Doduše i moderna demokracija ima svojih teških pogriješaka. No Crkva niti je kada osudila monarhiju niti demokraciju, ali nije ni proglasila ovaj ili onaj oblik vladavine kao jedini spas.

2. Pijo XI. hvali rad organizacije »Action fr.« protiv revolucionarnih načela i elemenata, protiv nepravednih francuskih zakona, protiv progonitelja katoličke Crkve. No te zasluge ne daju pravo nikome, da papa ne pokudi ili ne zapriječi zlo, što netko sije ili širi na štetu neumrlih duša.

3. Upravo ovo zadnje osuđuje papa kod »Action française«, koja pod prilikom dobra širi nekatolička načela, moderno poganstvo u svim aplikacijama. Kako je Pijo X. morao u savjesti osuditi »Sillon« Marka Sangiera, tako veli Pijo XI., da mora osuditi »Action française«, jer ga na to sili» svijest vlastite odgovornosti, nužna briga oko časti božanskoga Kralja, spas duša, dobrobit vjere i Francuske iste i njezine katoličke budućnosti«.

A. Alfrević D. I.

Masaryk i vjera.

E. Radl je ovako označio Tomu Masaryka, predsjednika čehoslovačke republike: »Masaryk je pristaša kritičke slobode i pomagao je slobodnu misao u borbi protiv crkvi, i ako nije slobodan mislilac u posebnom značenju te riječi. Jednako je pomagao socijalne demokrate, premda nije usvojio njihove teorije. Imajmo vazda pred očima: Masaryk sudi kritički o tuđem mišljenju, a to znači, da on prihvaća ovo mišljenje i drugo zabacuje, te se na temelju te analize odlučuje za jedno ili drugo. Ondje, gdje ateista zabacuje Božji opstanak, Masaryk je protivnik; ali je ondje, gdje pitanje postaje praktične vrijednosti, te gdje ateista zahtijeva pravo slobodne kritike i katolik zabacuje to pravo,